

Skandal: Plate koje vode u siromaštvo na rubu Evrope

Pravedna plata u Istočnoj Evropi: jesti, živjeti, ostati

Izveštaj ITUC Frontline April 2020.

Intervjui i fotografije za analizu slučaja: Nikolay Draganov, Natalie Gryvnyak, Rašid Krupalija, Jelena Prtorić, Lidija Pisker i Louis Seiller.

Fotografija na naslovnoj stranici: Tipična "korpa sa proizvodima" iz Hrvatske.

Sadržaj

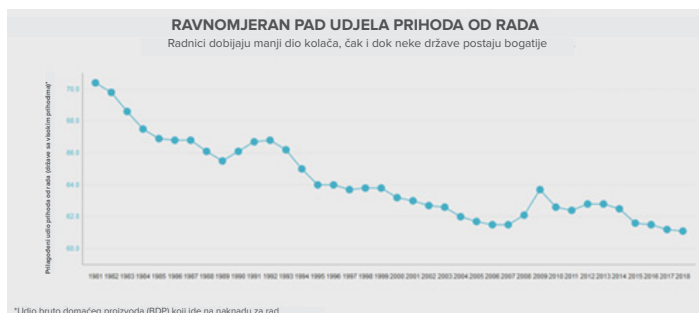
IUvod	4
Profili država	7
Ekonomski rast u Istočnoj Evropi – Model za nejednakost	18
Potreba za povećanjem plata u Istočnoj Evropi.....	20
Rješavanje problema nedovoljne socijalne zaštite	23
Ekonomski slučaj za minimalnu platu od koje se može živjeti i socijalnu zaštitu	25
Bilješke na kraju	26

Uvod

Imamo globalnu krizu u platama, a nejednakosti su stigle do svojih istorijskih nivoa. Milioni ljudi se bori da preživi, a plate koje vode u siromaštvo su na rubu Evrope.

Globalno, 84% ljudi kaže da minimalna plata nije dovoljna za život, a više od 70% ljudi ima nedovoljnu ili nikakvu socijalnu zaštitu. 55% globalnog stanovništva – četiri milijarde ljudi – nije obuhvaćeno bilo kojom naknadom za socijalnu zaštitu, a manje od jedne trećine svijeta uživa u sveobuhvatnom stepenu zaštite. Sloboda udruživanja i kolektivno pregovaranje, koji su ključni za zajednički prosperitet, izloženi su napadu.

Pad udjela prihoda od rada u odnosu na sve veću produktivnost tokom prethodne decenije znači da se ekonomski rast sve manje dijeli sa radnicima putem njihovih plata. Svijet je tri puta bogatiji u odnosu na period od prije trideset godina, ali daleko je veći broj ljudi koji idu gladni na spavanje nego to misle globalni lideri koji tvrde da su ukinuli siromaštvo.

Izvor: MOR podaci zasnovani na podacima Evropske komisije (podaci AMECO)]

Ovi trendovi uzrokuju očaj i ljutnju, otežavaju agregatnu potražnju, paraliziraju domaća tržišta i održiv globalni rast. Minimalne plate su isuviše male za dostojanstven život, te pokrivaju usporavaju samo dio procijenjenih troškova potrebnih za život jedne porodice. Radnici se bore da prežive, a minimalne plate u Istočnoj Evropi nisu plate od kojih se može živjeti. Mehanizmi minimalnih plata koje osiguravaju život i jačanje kolektivnog pregovaranja su ključne poluge za rješenje ovog problema. Zakoni koje obećava novo rukovodstvo Komisije, ako se odredi donja granica plate od koje se može živjeti, nude nadu.

Dok globalizacija stvara globalni rast, ovaj rast – kakav je primijećen u Istočnoj Evropi – nije inkluzivan, a velika nejednakost je sada prihvaćena kao ekonomski i socijalni rizik.

Minimalna plata nakon poreza u Rumuniji i Bugarskoj predstavlja manje od jedne četvrtine troškova potrošačke korpe prosječne porodice.

Istočna Evropa već decenijama doživljava relativno stabilan ekonomski rast. Bruto domaći proizvod (BDP) u regionu se gotovo učestvostručio od 2000., sa 570 milijardi USD na gotovo 2 trilion. Rumunija i Bugarska rastu brže od prosjeka Evropske unije, najnovije godišnje stope rasta BDP-a u ove dvije države su 4,4%, odnosno 3,1 %, dok je taj rast 2% za prosjek EU. Predviđa se da će rast u državama Zapadnog Balkana u periodu 2018-2020. iznositi u prosjeku 3,5% između 2018. i 2020. godine.

Udio nacionalnih prihoda u Bugarskoj, Sjevernoj Makedoniji i Rumuniji među onih 10% na vrhu je više od 10 veći nego kod onih 10% na dnu.

Jasno je da se ekonomski rast ne dijeli ravnomjerno među građanima u regionu, niti se adekvatno prevodi u prilike za dostojanstvena radna mjesta ili bolje uslove života. The social contract has been torn apart.

Sindikalna prava se sistematski ili redovno krše u Rumuniji, Bugarskoj, Albaniji, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji (MKS Indeks globalnih prava, ocjena 3 i 4), a u Ukrajini ne postoji garancija osiguranja sindikalnih prava (MKS Indeks globalnih prava, ocjena 5).

Uništen je društveni dogovor.

Vlade nisu uspjele regulirati tržište rada, a preveliki broj vlada, u strahu od velikih kompanija ili zbog vjerovanja u desničarsku ideologiju, direktno napada ili dozvoljava napade na ljudska prava, radnička prava, plate i socijalnu zaštitu svojih građana.

Ne iznenađuje rast gubitka povjerenja u institucije, uključujući u demokratiju. Preveliki broj ljudi nije vidio dividende od demokratije, a vezana nesigurnost i očaj podgrijavaju period ljutnje.

Još uvijek su svježi ožiljci hladnog rata, autoritarnih vođa, državnih pritisaka i vojnih sukoba u Istočnoj Evropi. Ljudima treba nada, a ona kreće od dostojanstvenih radnih mjesta i minimalnih plata od kojih se može živjeti.

Pravedna plata kako bi se moglo jesti, živjeti, ostati: kampanja za povećanje plata u Istočnoj Evropi

Deset država, **Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Moldavija, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Rumunija, Srbija i Ukrajina** pridružilo se kampanji za povećanje minimalnih plata i socijalne zaštite pod sloganom Pravedna plata u Istočnoj Evropi kako bi se moglo jesti, živjeti, ostati.

Potrebna je regionalna koordinacija u vezi plata. Ako vlade podrže i počnu zagovarati povećanje minimalnih plata u cijelom regionu, niko neće moći tvrditi da je konkurentnost prepreka. Nadalje, imajući na umu sve veću ekonomsku integraciju širom Evrope, koordinacija između evropskih država u vezi plata može pomoći da se zaustavi masovna emigracija mladih ljudi iz Istočne Evrope i riješi problem odlaska kvalificiranih radnika iz tih država.

Evropska unija mora osigurati podršku za ciljeve pravedne plate, socijalne zaštite i radničkih prava, te mora promovirati njihove rezultate, ako želi garantirati dostojanstven život svojih građana, promovirati uzlaznu konvergenciju u Evropi i boriti se protiv društvenog urušavanja. Plate koje vode u siromaštvo i uslovi rada prijete planovima za integraciju i uzlaznu društvenu konvergenciju.

Stim u vezi, sindikati takođe moraju prilagoditi svoje politike i instrumente, te poduzeti ambiciozne akcije kako bi osigurali da njihove Države članice (Bugarska, Hrvatska, Rumunija) dobiju dostojanstvene zakonske minimalne plate i istinski promoviraju i ojačaju kolektivno pregovaranje, uključujući u kontekstu nove inicijative o pravednoj minimalnoj plati koju je najavila Evropska komisija.

Na osnovu trenutnih predviđanja, Srbija će do 2050. godine imati 19% manje građana u odnosu na 2020, a čak 34% manje nego 1990.

Za one države izvan Evropske unije (Albanija, Bosna i Hercegovina, Sjeverna Makedonija, Moldavija, Crna Gora, Srbija i Ukrajina), takođe se jednako mora osigurati da se pravilno razmišlja o pravednim platama i dostojanstvenim radnim mjestima u okviru sporazuma o trgovini i udruživanju, kao i u okviru procesa proširenja sa Evropskim stubom o socijalnim pravima, neophodnim elementom pristupanja ili pridruživanja.

Sindikati iz Istočne Evrope pozivaju vlade da:

- 1. Odrede zakonske donje granice za minimalne plate** koji će omogućiti radnicima i njihovim porodicama da žive dostojanstveno, zajedno sa adekvatnim sveobuhvatnim sistemima socijalne zaštite. Takve mjere bi podržale formalan rad, ojačale produktivnost i otvaranje radnih mjesta, ojačale zapošljavanje, borile se protiv masovne emigracije i smanjenja broj kvalificiranih radnika, te podržale inkluzivan ekonomski rast.
- 2. Osiguraju da minimalne plate budu zasnovane na dokazima**, vodeći računa o troškovima života. Trebalo bi raditi na njima putem transparentnih procesa uz punu uključenost socijalnih partneras, te ih redovno ažurirati vodeći računa o inflaciji i promjenama u troškovima života.
- 3. Riješe problem neisplaćenih plata i osiguraju provedbu minimalnih plata** putem dobro opremljenih inspektorata rada, te sankcioniranja za nepoštivanje MOR Konvencije 131 (Konvencija o utvrđivanju minimalne plate), koju je ratificirala većina država u regionu. Isplata duga po osnovu plata treba biti prioritet u slučaju nesolventnosti, u skladu sa MOR Konvencijom 95 (Konvencija o zaštiti plate).
- 4. Uspostave adekvatne, sveobuhvatne sisteme socijalne zaštite** u skladu sa međunarodnim standardima rada, MOR Konvencijom 102 o socijalnoj zaštiti i Preporukom 202.
- 5. Osiguraju i promoviraju pravo na slobodu udruživanja i kolektivno pregovaranje** kako bi ostvarili da pravedna plata bude iznad nivoa minimalne plate. Radnici bi morali imati pravo na organiziranje, pridruživanje sindikatu, te pregovore sa svojim poslodavcima o odgovarajućim platama i naknadama za svoj rad.

Vrijeme je za pravednu platu u Istočnoj Evropi: da se omogući radnicima i njihovim porodicama da mogu jesti, živjeti i ostati.

Sharan Burrow
Generalni sekretar, MKS

Pravedna plata u Istočnoj Evropi: jesti, živjeti, ostati

Ekonomski rast u Istočnoj Evropi – Model za nejednakost

1

- Ekonomski rast nije preveden u prilike za dostojanstven rad.
Ekonomski rast u Rumuniji je veći za više od dva puta od prosjeka EU; ali, jedan od četiri radnika je izložen riziku od siromaštva i socijalne isključenosti.
- Nejednakost u prihodima je velika i raste.
Udio nacionalnog prihoda koji primaju 10% onih sa najvećim prihodima u Sjevernoj Makedoniji je za više od 15 veći od onih 10% na dnu.
- Loši uslovi rada i života dovode do masovne emigracije.
Više od jedne trećine građana Zapadnog Balkana trenutno živi u inostranstvu.
- Nedostatak prilika za dostojanstven rad i visoki nivoi siromaštva rezultiraju poražavajućim društvenim, političkim i ekonomskim posljedicama.
Kako ljudi idu u inostranstvo radi bolje prilike za posao, Moldavija se suočava sa velikim nedostatkom kvalificiranih radnika, uključujući u ključnim sektorima, poput zdravstva. Država je samo u periodu 2011-2016. izgubila 7% kvalificiranih medicinskih radnika srednjeg nivoa i 6% medicinskih sestara, a trenutno je više od jedne četvrtine medicinskog osoblja iznad dobi za penzionisanje.

Potreba za povećanjem plata u Istočnoj Evropi

2

- Zakonske stope minimalnih plata u Istočnoj Evropi su plate koje vode u siromaštvo.
Minimalna plata u Sjevernoj Makedoniji nakon plaćenog poreza (€238) ispod je nacionalne linije siromaštva za jednu osobu (€265), a još je manja u odnosu na liniju siromaštva za prosječno domaćinstvo (€556).
- Troškovi života su premašili zakonsku minimalnu platu.
U Bugarskoj, minimalna plata nakon plaćenog poreza predstavlja samo 17% troškova potrošačke korpe za porodicu prosječne veličine.
- Kolektivno pregovaranje o platama je izloženo napadu.
U Rumuniji, pokrivenost kolektivnim pregovorima je pala za gotovo 70% tokom prethodnih deset godina nakon niza reformi, čime je oslabio obim kolektivnog pregovaranja.
- Neprovođenje zakona o radu uskraćuje prava radnicima.
U Ukrajini, neisplaćene plate iznose oko €115 miliona, a polovinu ovih plata su zadržale ekonomski aktivna preduzeća.
- Male plate jačaju neformalnost, suzbijaju agregatnu potražnju i imaju negativne posljedice.
Gotovo 40% radnika u Albaniji radi u okviru neformalne zaposlenosti.

Rješavanje pitanja nedovoljne socijalne zaštite

3

- Sistemi socijalne zaštite ne uspijevaju obuhvatiti većinu radnika.
U Hrvatskoj, samo 20% nezaposlenih zaista prima propisani dodatak za nezaposlene.
- Društvena podrška je nedovoljna.
Rumunija troši polovinu onoga što prosječna država u EU troši na sisteme socijalne zaštite (14% BDP u poređenju sa 28%).
- Neadekvatni sistemi socijalne zaštite doprinose većem siromaštvu i nejednakosti, te usporavaju inkluzivni ekonomski rast.
Gotovo 40% stanovnika u Srbiji, Rumuniji, Sjevernoj Makedoniji je izloženu riziku od siromaštva.
- Proširenje socijalne zaštite na sve radnike je finansijski moguće.
Indeks socijalne zaštite Fondacije Friedrich Ebert Stiftung pokazuje da dodatni troškovi za proširenje osnove socijalne zaštite iznosi manje od 2% BDP-a za sve države obuhvaćene ovim izvještajem.

Ekonomski slučaj za minimalne plate koje osiguravaju život i socijalnu zaštitu

4

- Povećana zakonska minimalna plata smanjuje siromaštvo i nejednakost.
- Povećana zakonska minimalna plata jača agregatnu potražnju, zapošljavanje i ukupan ekonomski rast.
- Minimalna zakonska plata koja osigurava život i odgovarajuća socijalna zaštita jačaju inkluzivni ekonomski rast.

Profili država¹

Albanija 	
Rast BDP-a u odnosu na prosjek EU	4% u odnosu na EU-prosjek od 2%
Minimalna plata (bruto nivo u eurima)	€216 mjesečno
Minimalna plata (neto nivo u eurima)	€191,50 mjesečno
Linija siromaštva (euro)	€247 mjesečno po osobi €494 mjesečno po domaćinstvu
Pretpostavljena promjena stanovništva	Na osnovu trenutnih predviđanja, Albanija će do 2050. godine imati 18% stanovništva manje u odnosu na 2020., a 36% manje nego 1990.
Ocjena MKS Indeksa globalnih prava	3 – Redovno kršenje prava
Stopa zaposlenosti	60%
Udio zaposlenosti u javnom sektoru	14.9%
Glavni sektori zapošljavanja	Usluge, poljoprivreda, javni sektor, tekstil, drvo, nafta, cement, hemikalije, rudarstvo, osnovni metali, hidropotencijal
Najveće kompanije (međunarodne/ domaće)	<ul style="list-style-type: none"> The Electric Power Distribution Operator – OSHEE (elektro kompanija) Kastrati (petrolejska kompanija) National Commercial Bank (finansijske usluge) Spiecapag Shqiperia (građevinska kompanija za transjadranski plinovod) Bankers Petroleum (nafta i plin)
Odnos sa Evropskom unijom	Albanija je 2006. potpisala Ugovor o stabilizaciji i pridruživanju sa EU. Zahtjev za članstvo u EU je podnesen 2009., a država je 2014. dobila status države kandidata.
Procenat trgovine sa EU	Oko 77% ukupnog izvoza je namijenjen EU.
Ratifikacija MOR Konvencije 131	Da (2004)
Stanje sa nacionalnim pregovorima oko plata	Nacionalno vijeće rada, tripartitno tijelo, određuje minimalnu platu. minimalna plata je 2019. godine marginalno povećana za 8%, što je daleko ispod onoga što su tražili sindikati kao i troškova života u zemlji.

Violeta, 43, radnica tekstilne industrije, Albanija

“ Veliki je broj problema na radu. Prvo, plata je isuviše mala. Da bi se uživalo na poslu, morate biti dobro plaćeni za ono što radite. Ja ovo radim, jer nemamo drugu mogućnost, a meni je teško naći drugi posao. Naši troškovi, za porodicu od četiri člana, iznose otprilike €490, uvijek se pitamo kako usprijemo preživjeti sa mojom platom. Možemo sebi priuštiti samo osnovne troškove za preživljavanje, uvijek računamo naše troškove: struja €33, voda €8, hrana €205. Nismo veliki optimisti za budućnost, ali mi, Albanci, mi živimo u nadi, kako mi to kažemo. ”

Bosna i Hercegovina

Rast BDP-a u odnosu na prosjek EU	3,1% u odnosu na EU-prosjek od 2%
Minimalna plata (bruto nivo u eurima)	Zavisí od entiteta (svaki entitet određuje plate, poreze i doprinose u skladu sa svojim zakonima): <ul style="list-style-type: none">• Za Republiku Srpsku: €343 mjesečno• Za Federaciju Bosne i Hercegovine: €282 mjesečno
Minimalna plata (neto nivo u eurima)	Zavisí od entiteta: <ul style="list-style-type: none">• Za Republiku Srpsku: €230 mjesečno• Za Federaciju Bosne i Hercegovine: €222 mjesečno
Linija siromaštva (euro)	Za Republiku Srpsku: €182.26 mjesečno po osobi (2015).
Pretpostavljena promjena stanovništva	Na osnovu UN predviđanja iz 2019., Bosna i Hercegovina će izgubiti 20% stanovništva do 2050. godine, a 50% do 2100. Bosna i Hercegovina gubi 0,63% stanovništva godišnje.
Ocjena MKS Indeksa globalnih prava	4 – Sistematsko kršenje prava
Stopa zaposlenosti	57.3%
Udio zaposlenosti u javnom sektoru	Nisu dostupni podaci
Glavni sektori zapošljavanja	Usluge, metali i minerali, proizvodnja, tekstil, duhanski proizvodi, prerada drveta, kućni uređaji, prerada nafte, trgovina, građevinarstvo, hotelijerstvo.
Najveće kompanije (međunarodne/ domaće)	<ul style="list-style-type: none">• JP Elektroprivreda (elektro kompanija)• Bingo doo (supermarketi)• Holdina doo (nafta i petrolej)• Konzum doo (supermarketi)• Optima Grupa (nafta)• BH telecom (telekomunikacije)• ArcelorMittal (željezara)
Odnos sa Evropskom unijom	Bosna i Hercegovina je potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa EU, koji je 2015. godine stupio na snagu. Država je 2016. godine podnijela zahtjev za članstvo u EU. Ali, još uvijek nema status kandidata, već 'potencijalnog kandidata'.
Procenat trgovine sa EU	Oko 73% izvoza iz države je namijenjeno EU (2018.)
Ratifikacija MOR Konvencije 131	Da (1993.)

Robert, 48, administrativni radnik, Federacija Bosne i Hercegovine

“ Kad bih dobio povišicu, što se najvjerojatnije neće desiti, ostavio bih nešto novca sa strane kako bih napravio bolje kupatilo. Naš stan i gotovo sav namještaj je plaćen kreditima. Inače nikada ne bi imali ništa. ”

Bugarska

Rast BDP-a u odnosu na prosjek EU	3,1% u odnosu na EU-prosjek od 2%
Minimalna plata (bruto nivo u eurima)	€286 mjesečno
Minimalna plata (neto nivo u eurima)	€222 mjesečno
Linija siromaštva (euro)	€180 mjesečno po osobi €377 mjesečno za domaćinstvo od 4 člana
Pretpostavljena promjena stanovništva	Na osnovu trenutnih predviđanja, Bugarska će do 2050. godine imati 18% stanovništva manje u odnosu na 2020., a 66% manje nego 1990.
Ocjena MKS Indeksa globalnih prava	3 – Redovno kršenje prava
Stopa zaposlenosti	72,4%
Udio zaposlenosti u javnom sektoru	23% (udio od broja svih zaposlenih) 17% (udio od ukupne zaposlenosti)
Glavni sektori zapošljavanja	Javni sektor, usluge (uključujući centrale za vanjsko angažiranje), metali, mašine i oprema, automobilski dijelovi, hemijski proizvodi.
Najveće kompanije (međunarodne/ domaće)* ² * dodatne kompanije u bilješkama na kraju.	<ul style="list-style-type: none"> • EVN (proizvodnja električne energije i dis-tribucija) • Standard Profile (obrada metala) • Asarel Medet (rudarstvo) • Arsenal (proizvodnja oružja i strojogradnja) • KZM (metalurgija i rudarstvo) • Bulgarian State Railways (željeznički transport) • Mines "Mariza East" (rudarstvo)
Odnos sa Evropskom unijom	Bugarska je Država članica Evropske unije i time dio jedinstvenog EU tržišta.
Procenat trgovine sa EU	Bugarska izvozi 68% u okviru trgovine unutar EU
Ratifikacija MOR Konvencije 131	Da (2018.)
Stanje sa nacionalnim pregovorima oko plata	Nivo minimalne plate se usaglašavaju na godišnjoj osnovi u Bugarskoj, a socijalni partneri se konsultiraju u okviru Nacionalnog vijeća za tripartitnu saradnju. Minimalna plata je povećana za oko 25 eura (bruto) u 2019. u odnosu na 2018. – nivo je daleko od zadovoljavajućeg da bi se zadovoljile potrebe radnika i njihovih porodica, te ostaje najniža minimalna plata u Evropskoj uniji.

Diana, 54, spremačica, Bugarska

“ Imam diploma iz istorije i psihologije sa najprestižnijih fakulteta u Bugarskoj i na Balkanu. Gotovo je nemoguće naći posao tako da radim kao spremačica. Moj prihod je veoma blizu nacionalne minimalne plate. Moji najveći troškovi su računi za domaćinstvo: struja, voda, grijanje, telefon, internet.

Volim ići u kino, pozorište, na koncerte, da putujem, ali to gotovo nikada sebi ne mogu priuštiti. Postoje neki muzički festivali u Rouse, a muzičari često odsjedaju u našem hotelu – mogu ih tamo vidjeti, ali ne na sceni. Iskorištavanje, stalna borba sa siromaštvom i strah od marginalizacije – to je situacija sa radnicima u našem gradu. ”

Hrvatska 	
Rast BDP-a u odnosu na prosjek EU	2,9% u odnosu na EU-prosjek od 2%
Minimalna plata (bruto nivo u eurima)	€507 mjesečno
Minimalna plata (neto nivo u eurima)	€405 mjesečno
Linija siromaštva (euro)	€336 mjesečno po osobi €706 mjesečno za domaćinstvo
Pretpostavljena promjena stanovništva	Na osnovu trenutnih predviđanja, Hrvatska će do 2050. godine imati 18% stanovništva manje u odnosu na 2020. godinu, a 42% manje nego 1990.
Ocjena MKS Indeksa globalnih prava	2 – Ponovljeno kršenje prava
Stopa zaposlenosti	65.2%
Udio zaposlenosti u javnom sektoru	21.3%
Glavni sektori zapošljavanja	Javni sektor, usluge (uključujući turizam), hemikalije i plastika, mašinski alati, metali, el-ektronika, aluminij, papir, drvni proizvodi, građevinski materijali, tekstil, brodogradnja, petrolej i rafiniranje petroleja
Najveće kompanije (međunarodne/ domaće)	<ul style="list-style-type: none">Fortenova (agroindustrija)Hrvatska Elektroprivreda (elektro kompanija)Hrvatske šume (šume)INA (naftna kompanija)Konzum (supermarketi)Zagrebačka Banka (finansijske usluge)
Odnos sa Evropskom unijom	Hrvatska je Država članica Evropske unije, time i dio jedinstvenog EU tržišta.
Procenat trgovine sa EU	Hrvatska izvozi 68% u okviru trgovine unutar EU
Ratifikacija MOR Konvencije 131	Ne police
Stanje sa nacionalnim pregovorima oko plata	Vlada je nedavno, 2019., povećala minimalnu platu za 9% nakon konsultacija sa Ekonomsko-socijalnim vijećem, tripartitnim tijelom – ovaj nivo je i dalje ispod troškova života u zemlji.

Ivana, 51, čistačica, Hrvatska

“ Dobijam minimalnu platu u iznosu od €405. Većinu plate trošim na račune, oko €135 mjesečno. Ostatak na hranu, ličnu i higijenu domaćinstva, proizvode na domaćinstvo. Tu su uvijek neočekivani troškovi. Mojoj 14-godišnjoj kćerki su prošlog mjeseca trebale nove cipele; ovog mjeseca joj treba nova jakna. Ne možemo bez ovih stvari, ali ja ne mogu priuštiti sebi da kupim više od jedne ovakve stvari mjesečno. ”

Moldavija

Rast BDP-a u odnosu na prosjek EU	4% u odnosu na EU-prosjek od 2%
Minimalna plata (bruto nivo u eurima)	Zavisí od sektora: od €52 mjesečno u javnom sektoru do €145 mjesečno u privatnom sektoru.
Minimalna plata (neto nivo u eurima)	€52 mjesečno u javnom sektoru €126 mjesečno u privatnom sektoru
Linija siromaštva (euro)	Podaci nisu dostupni
Pretpostavljena promjena stanovništva	Na osnovu trenutnih predviđanja, Moldavija će do 2050. godine imati 17% stanovništva manje u odnosu na 2020., a 30% nego 1990.
Ocjena MKS Indeksa globalnih prava	2 – Ponovljeno kršenje prava
Stopa zaposlenosti	42%
Udio zaposlenosti u javnom sektoru	27%
Glavni sektori zapošljavanja	Javni sektor, poljoprivreda, usluge, obrada hrane, proizvodnja mašina, proizvodnja kućnih uređaja, odjeća
Najveće kompanije (međunarodne/ domaće)	<ul style="list-style-type: none"> • Moldovagaz (plin) • Gas Natural Fenosa (Premier Energy) (do-bavljač energije) • Energocom (dobavljač električne energije) • Rompetrol (dobavljač nafte i plina) • Moldtelecom (telekomunikacije)
Odnos sa Evropskom unijom	Moldavija je 2014. godine potpisala Sporazum o pridruživanju i Sveobuhvatni sporazum o slo-bodnoj trgovini (AA/DCFTA) sa EU.
Procenat trgovine sa EU	Oko 70% izvoza iz Moldavije je namijenjeno EU
Ratifikacija MOR Konvencije 131	Da (2000.)
Stanje sa nacionalnim pregovorima oko plata	Minimalna plata u privatnom sektoru se usaglašava na godišnjoj osnovi nakon konsultaci-ja sa socijalnim partnerima; ali, godišnje promjene su izuzetno ograničene i nivoi su da-leko ispod troškova života. Minimalna plata u privatnom sektoru je povećana 2019. za oko 6% u poređenju sa 2018.

Police u supermarketu Croatia

Crna Gora 	
Rast BDP-a u odnosu na prosjek EU	5,1% u odnosu na EU-prosjek od 2%
Minimalna plata (bruto nivo u eurima)	€363 mjesečno
Minimalna plata (neto nivo u eurima)	€222 mjesečno
Linija siromaštva (euro)	€325 po osobi €683 za domaćinstvo od 4 člana
Pretpostavljena promjena stanovništva	Na osnovu trenutnih predviđanja, Crna Gora će do 2050. godine imati 6% stanovništva manje u odnosu na 2020., a 4% manje nego 1990.
Ocjena MKS Indeksa globalnih prava	Ocjena MKS Indeksa globalnih prava
Stopa zaposlenosti	59.8%
Udio zaposlenosti u javnom sektoru	27.5%
Glavni sektori zapošljavanja	Usluge (uključujući turizam), proizvodnja čelika, aluminij, poljoprivreda, robe široke potrošnje
Najveće kompanije (međunarodne/ domaće)* ³ * dodatne kompanije u bilješkama na kraju.	<ul style="list-style-type: none">• China Road & Bridge Corporation – CRBC• Deutsche Telekom group• Coca Cola HBC• Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić• Crnogorski elektrodistributivni sistema
Odnos sa Evropskom unijom	Crna Gora je 2007. godine potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, te 2008. godine dostavila zahtjev za prijem u članstvo EU. Država je 2010. godine dobila status države kandidata, a 2012. su otvoreni pregovori.
Procenat trgovine sa EU	Oko 35% ukupnog izvoza je namijenjeno EU
Ratifikacija MOR Konvencije 131	Da (2006.)
Stanje sa nacionalnim pregovorima oko plata	Minimalna plata se određuje Općim kolektivnim ugovorom. Nakon tripartitnih razgovora koji su trajali godinu dana, minimalna plata je u julu 2019. godine povećana za oko 15%. Ovo povećanje se očekivalo, jer nije bilo promjena minimalne plate u periodu od nekih 6 godina, dok je u isto vrijeme došlo do značajnog pada vrijednosti minimalne plate i povećanja troškova života.

Lidija, 63, međunarodne komunikacije, Crna Gora

“ Imamo evropske cijene hrane, što znači da je sve skupo. Potrebno je najmanje €150 sedmično za hranu. Gorivo, odjeća, struja i porezi su takođe skupi. ”

Sjeverna Makedonija 	
Rast BDP-a u odnosu na prosjek EU	2,7% u odnosu na EU-prosjek od 2%
Minimalna plata (bruto nivo u eurima)	€369 mjesečno
Minimalna plata (neto nivo u eurima)	€238 mjesečno
Linija siromaštva (euro)	€265 mjesečno po osobi €556 mjesečno za domaćinstvo od 4 člana
Pretpostavljena promjena stanovništva	Na osnovu trenutnih predviđanja, Sjeverna Makedonija će do 2050. godine imati 11% stanovnika manje u odnosu na 2020., a 7% manje nego 1990.
Ocjena MKS Indeksa globalnih prava	4 – Sistematsko kršenje prava
Stopa zaposlenosti	47.4%
Udio zaposlenosti u javnom sektoru	22.8%
Glavni sektori zapošljavanja	Usluge, javni sektor, obrada hrane, pića, tekstil, hemikalije, željezo, cement, čelik, energija, farmaceutski proizvodi, automobilski dijelovi, veleprodaja i maloprodaja, pojooprivreda.
Najveće kompanije (međunarodne/ domaće)	<ul style="list-style-type: none"> • Johnson Matthey Doel (proizvođač automobilskih dijelova) • Okta (proizvodi od prerađenog petroleja) • EVN (elektrodistribucija) • Makpetrol (maloprodaja goriva i maziva za motorna vozila) • AD Elektrani Na Makedonija (proizvođač električne energije)
Odnos sa Evropskom unijom	Sjeverna Makedonija je 2001. godine potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) sa EU. Podnijela je zahtjev za članstvo u EU 2004. godine, a status države kandidata za članstvo u EU je dobila 2005.
Procenat trgovine sa EU	EU je glavni trgovački partner Sjevernoj Make-doniji, koju čine 60% izvoza iz države i 48% uvo-za u državu.
Ratifikacija MOR Konvencije 131	Da (1991.)
Stanje sa nacionalnim pregovorima oko plata	Vlada i socijalni partneri, putem Ekonomsko-socijalnog vijeća, nedavno su dogovorili po-većanje minimalne plate od 16%, što predstavlja iznos od oko €238 (neto). Povećanje je ipak is-pod zahtjeva sindikata, koje je tražilo da po-većanje minimalne plate iznosi najmanje 60% prosječne plate (oko €244).

Rumunija 	
Rast BDP-a u odnosu na prosjek EU	4,4% u odnosu na EU-prosjek od 2%
Minimalna plata (bruto nivo u eurima)	€469 mjesečno
Minimalna plata (neto nivo u eurima)	€283 mjesečno
Linija siromaštva (euro)	€158 mjesečno po osobi €332 mjesečno za domaćinstvo
Pretpostavljena promjena stanovništva	Na osnovu trenutnih predviđanja, Rumunija će do 2050. godine imati 15% stanovnika manje u odnosu na 2020., a 44% manje nego 1990.
Ocjena MKS Indeksa globalnih prava	4 – Sistematsko kršenje prava
Stopa zaposlenosti	69.9%
Udio zaposlenosti u javnom sektoru	14.86%
Glavni sektori zapošljavanja	Poljoprivreda, usluge, javni sektor, električne mašine i oprema, sklapanje automobila, tekstil i obuća, mašine, metalurgija, hemikalije, obrada hrane, rafiniranje petroleja, rudarstvo, drvo, građevinski materijal.
Najveće kompanije (međunarodne/ domaće)*⁴ * dodatne kompanije u bilješkama na kraju.	<ul style="list-style-type: none"> • Dacia (automobili) • OMV Petrom (nafta) • Profi Food • Rompetrol (nafta) • Carrefour Romania (supermarketi) • British American Tobacco (duhan)
Odnos sa Evropskom unijom	Rumunija je Država članica Evropske unije i time dio jedinstvenog EU tržišta.
Procenat trgovine sa EU	Rumunija izvozi 77% u okviru unutrašnje EU trgovine
Ratifikacija MOR Konvencije 131	Da (1975.)
Stanje sa nacionalnim pregovorima oko plata	Minimalna plata se određuje uz konsultacije sa sindikatima i socijalnim partnerima. Minimalna plata je u januaru 2020. povećana za oko 7%, ali povećanje nije uzelo u obzir troškove života. Od početka 2018. godine, gotovo svi doprinosi za zdravstvenu i socijalnu zaštitu su prebačeni sa radnika na teret poslodavca – ovi doprinosi sada čine oko 35% plate i značajno smanjuju iznos koji radnici nose kući. Ove promjene, koje sindikati osporavaju, su u surpotnosti sa MOR Konvencijom 102 o socijalnoj zaštiti, Evropskom socijalnom poveljom i Evropskim kodeksom o socijalnoj zaštiti.

Srbija

Rast BDP-a u odnosu na prosjek EU	4,4% u odnosu na EU-prosjek od 2%
Minimalna plata (bruto nivo u eurima)	€343 mjesečno
Minimalna plata (neto nivo u eurima)	€255 mjesečno
Linija siromaštva (euro)	€141 mjesečno po osobi €297 mjesečno za domaćinstvo od 4 člana
Pretpostavljena promjena stanovništva	Na osnovu trenutnih predviđanja Srbija će do 2050. godine imati 19% stanovnika manje u odnosu na 2020., a 34% manje nego 1990.
Ocjena MKS Indeksa globalnih prava	4 – Sistematsko kršenje prava
Stopa zaposlenosti	58.8%
Udio zaposlenosti u javnom sektoru	31.0%
Glavni sektori zapošljavanja	Usluge, javni sektor, automobili, metali, namještaj, obrada hrane, mašine, hemikalije, šećer, guma, odjeća, farmaceutski proizvodi
Najveće kompanije (međunarodne/ domaće) ⁵	<ul style="list-style-type: none"> • NIS (energetika) • Fiat Chrysler Automobiles – FCA (automobili) • Mercator doo (veleprodaja i maloprodaja) • Telekom Srbija (telekom operater) • Delhaize, Belgrade (supermarketi)
Odnos sa Evropskom unijom	Srbija je 2009. godine podnijela zahtjev za članstvo u EU, a status države kandidata je dobila 2012. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Srbije i EU stupio je na snagu u septembru 2013.
Procenat trgovine sa EU	Oko 68% ukupnog izvoza iz Srbije je namijenjeno EU
Ratifikacija MOR Konvencije 131	Da (2000.)
Stanje sa nacionalnim pregovorima oko plata	Socijalni partneri i vlada, putem Ekonomsko-socijalnog vijeća, pregovaraju na godišnjoj osnovi o minimalnoj plati – a vlada je 2020. godine donijela odluku o povećanju minimalne plate od 11%. Ovo povećanje je daleko ispod zahtjeva sindikata, koje iznosi oko 25%, ali je blizu zahtjeva poslodavaca od oko 10%.

Tanja, 39, čistačica u školi, Srbija

“ Posao poput mog je najmanje plaćen, a ja zaradim oko €230 mjesečno. U domaćinstvu od 4 člana treba nam najmanje €100 sedmično za hranu i račune. Puno toga nam je nedostižno. Teško je priuštiti i neke osnovne potrebe. Na primjer, grijanje postaje veliko ulaganje svake godine. Takođe računam svaki dan šta kupiti od hrane, šta od garderobe. ”

Ukrajina 	
Rast BDP-a u odnosu na prosjek EU	4,2% u odnosu na EU-prosjek od 2%
Minimalna plata (bruto nivo u eurima)	€181 mjesečno
Minimalna plata (neto nivo u eurima)	€146 mjesečno
Linija siromaštva (euro)	€184 mjesečno po osobi
Pretpostavljena promjena stanovništva	Na osnovu trenutnih predviđanja, Ukrajina će do 2050. godine imati 19% stanovnika manje u odnosu na 2020., a 46% manje nego 1990.
Ocjena MKS Indeksa globalnih prava	5 – Nema garancije prava
Stopa zaposlenosti	67.2%
Udio zaposlenosti u javnom sektoru	26.5%
Glavni sektori zapošljavanja	Usluge, javni sektor, uglj, električna energija, metali, mašine i transportna oprema, hemikali-je, obrada hrane
Najveće kompanije (međunarodne/ domaće)* ⁶ <small>* dodatne kompanije u bilješkama na kraju.</small>	<ul style="list-style-type: none">• ArcelorMittal Kryvyi Rih (metalurgija)• McDonalds Ukraine (hrane)• Auchan Ukraine (maloprodaja)• Ukrzaliznytsia (Željeznice Ukrajine)• Ukrposhta (Pošte Ukrajine)
Odnos sa Evropskom unijom	Sporazum o pridruživanju kojim je uspostavljena Sveobuhvatna slobodna trgovačka zona (AA/DCFTA) između EU i Ukrajine potpisan je 2014.
Procenat trgovine sa EU	Oko 42% izvoza iz Ukrajine je namijenjeno za EU
Ratifikacija MOR Konvencije 131	Da (2006.)
Stanje sa nacionalnim pregovorima oko plata	Vlada je povećala minimalnu platu za oko 200% u prethodne četiri godine nakon tripartitnih pregovora (sa 1600 iz 2016. na 4723 u 2020.). Ovim je udvostručana prosječna plata u prethodne tri godine. Nivoi ipak ostaju veoma niski i nedovoljni da zadovolje potrebe radnika i njihovih porodica. Oko 25% radnika prima plate koje su daleko ispod minimuma potrebnog za život jedne osobe, da ne govorimo o porodici.

Kazmirchuk, 44, konduktorka u vozu, Ukrajina

“ Dobijem €170 za rad od najmanje 167 sati. Ako radite više, rijetko vas plate više, jer te sate prebacuju na naredni mjesec. Najveći dio moje plate ide na hranu i račune. Svake sedmice plaćate nezvanične zahtjeve za popravke ili za obavezne školske događaje – oko €7,00. Autobus do posla košta 88 centi u oba pravca. A moram kupiti i zimsku i ljetnu uniformu – jedna bluza košta €25! ”

Ispovijest jednog radnika

Dimitar, 30, zaštitar, Bugarska

Rođen sam u godini promjena i pada Berlinskog zida. Nemam suprugu i djecu, živim sa majkom o kojoj se brinem. Ima epilepsiju i ostala je bez posla prije mnogo godina.

Nakon teškog perioda bez stalnog posla, krajem ljeta počeo sam raditi kao zaštitar u Nacionalnoj palati kulture – zgrada gdje je Bugarska predsjedavala Vijećem Evropske unije prošle godine.

Dobijam minimalnu platu – oko €280. To je po ugovoru, ali u praksi dobijem manje – oko €250, pošto nema neoporezivog dijela u Bugarskoj. Čuo sam da smo jedina država sa sličnom poreskom praksom u cijeloj EU.

Nacionalna palata kulture je u vlasništvu države, ali usluge osiguranja ne pruža državna ili općinska kompanija, već privatna zaštitarska agencija. Radim noću, dva dana radim, dva sam slobodan. Počinjem u 20:00 sati, radim 12 sati do 08:00 sljedećeg jutra.

Plaćam prevoz od svoje plate. Iako radim kao noćni zaštitar, nema razlika u plati između mene i mog kolege koji radi dnevnu smjenu.

Jedina stvar koju volim kod ovog posla je to što imam posao. Prije nego sam dobio ovaj posao, morao sam raditi jedan ili dva dana bez ugovora i bez apsolutno bilo kakve sigurnosti da ću imati posao.

Uvijek postoji mogućnost za dodatne smjene koje se dodatno plaćaju. Jesam li rekao mogućnost? Teoretski, mogao bih odbiti, ali bez obzira što to niko ne kaže, nije ugodno jer se plašite jer to može uticati na stav poslodavca prema vama, koji vas može onda otpustiti. Jednom sam prihvatio dodatne smjene. Rekli su mi da će me platiti €3 za svaki sat dodatnog rada. Ali, platili su me €1,75. To je bilo 30 bugarskih leva za cijelu smjenu manje nego što mi je bilo rečeno da ću dobiti. To je za hranu za dva ili tri dana za mene i moju majku.

Ali, šta sam mogao uraditi? Nisam imao izbora.

Novac trošim uglavnom na hranu za sebe i moju majku. Ne možemo sebi priuštiti kvalitetnu hranu. Biramo jeftinije stvari, margarin umjesto putera, kobasice umjesto odrezaka mesa, sir sa imitacijom ovih proizvoda i tako dalje – kao i mnoge druge porodice u Bugarskoj. Ne mogu čak ni zamisliti nešto što bi predstavljalo luksuz. A razmišljati o odmoru u Bugarskoj ili inostranstvu je apsolutno apsurdno u ovom trenutku. Nema potrebe da pominjem da ne razmišljam da imam porodicu i djecu.

Možda mogu otići jednom mjesečno u kino. Nekako platim svoje osnovne potrebe i račune, ali ako se pojavi nešto vanredno – što se gotovo uvijek dešava ovdje ... stvari se mogu zakomplikirati.

U ovom trenutku, hrana za mene i moju majku u prosjeku košta oko €5 dnevno. Kupujemo u razmacima od po nekoliko dana. To je oko €150 mjesečno. Preostalih €100 ide na ručne, prevoz, lijekove i druge sitne troškove. Najskuplje što plaćamo je najvjerovatnije struja – oko €25-30.

Mirnije bih živio sa platom od oko €500. Ovo bi mi omogućilo da ne strahujem da će do kraja mjeseca frižider ostati prazan, ako bi se nešto desilo ili ako kasni plata. Ovakva mjesečna plata ne bi mi radikalno promijenila život, ali bih bio mirniji. Mogli bismo jesti kvalitetniju hranu. Kupiti šta želimo da jedemo, ne samo da napunimo stomak za taj dan.

Jedan od najprosperitetnijih sektora u Sofiji, u ovom trenutku, su pozivni centri. Ako znate neki drugi strani jezik, ne samo popularni engleski, možete pristojno zarađivati – četiri ili pet puta više nego što trenutno zarađujem. Ne znam koliko će ovo trajati i kada će ove kompanije naći mjesto gdje je rad jefitniji. Ali za sada, ovo je najatraktivnije mjesto za mlade. Situacija je veoma čudna i apsurdna. Moj prijatelj ima diplomu iz nuklearne hemije i radi u Bugarskoj akademiji nauke za oko €300.

A drugi koji rade u pozivnim centrima zarađuju daleko više bez fakultetske diplome. Neki čak prekidaju svoje studiranje jer danas zarađuju što ne bi za godine sa fakultetskom diplomom. Ali, koliko će ovo funkcionirati ovako?!

Imam prijatelje koji odlaze iz Bugarske. Pakuju svoje kofere i pravo na aerodrom. Onda vlada kaže da je “nezaposlenost mala” – da, ljudi samo odlaze ... ja ne želim da idem, želim da živim ovdje.

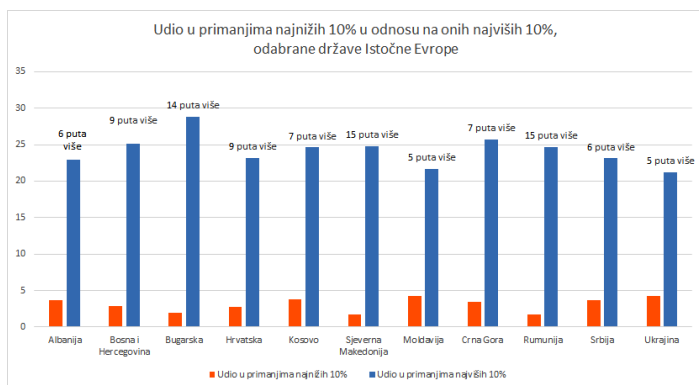
Koga kriviti za ovo? Mislim da je ovo brutalan oblik kapitalizma koji smo uveli od promjena koje su nastupile one godine kada sam se rodio. Radnici su isuviše slabi, a u isto vrijeme su većina. Mnogi od njih su poput mene – rade, ali su siromašni i žive bez mnogo toga. Ovo ih čini slabim i zavisnim od drugih. A oni na vrhu – sa novcem – žele previše. Njihova pohlepa je ogromna, a radnik uvijek plaća tu cijenu – kroz iskorištavanje i male plate.

Čovjek mora zaraditi za miran život. A ne da razmišlja o računima i čitanju cijena u prodavnicama. Ja samo ne želim da brinem svakog mjeseca kako neću imati dovoljno novca i da moram tražiti dodatni posao da sastavim kraj s krajem ili od koga da posudim novac.

Ekonomski rast u Istočnoj Evropi – Model za nejednakost

Istočna Evropa je u prethodnim decenijama imala relativno ravnomjeran rast. Bruto domaći proizvod (BDP) u regionu se gotovo učetrostručio od 2000. godine, sa 570 milijardi USD na gotovo 2 trilion⁷. Rumunija i Bugarska rastu brže od prosjeka Evropske unije, a najnovije godišnje BDP stope su 4,4%, odnosno 3,1% u ove dvije države, u odnosu na EU prosjek koji iznosi 2%. Na Zapadnom Balkanu, predviđa se da će prosječne stope rasta u periodu 2018-2020. iznositi 3,5% između 2018. i 2020⁸.

Ipak, jasno je da se ekonomski rast ne dijeli ravnomjerno među državama u regionu, niti se adekvatno prevodi u mogućnosti za dostojanstven rad ili bolje uslove života. Ured Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP) za Evropu i Centralnu Aziju naglašava da nedostatak inkluzivnog ekonomskog rasta u regionu znači da nesigurnost u prihodima i radnim mjestima nastavlja da negativno utiče na veliki dio stanovništva⁹. Umjesto toga, rast uveliko ide u prilog onima koji su već bogati. Značajno raste nejednakost u prihodima između država regiona u prethodne dvije decenije¹⁰. Udio prihoda kod onih 10% na vrhu je više od 10 puta veći od onih 10% na dnu u nekim državama Istočne Evrope, poput Bugarske, Sjeverne Makedonije i Rumunije.

Izvor: MKS analiza zasnovana na indikatorima razvoja Svjetske banke.

Napomena: Posljednji dostupni podaci. Albanija (2012.); Bosna i Hercegovina (2011.); Bugarska, Crna Gora (2014.); Hrvatska, Sjeverna Makedonija, Rumunija, Srbija (2015.); Ukrajina (2016.); Kosovo, Moldavija (2017.).

Prema Razvojnog programu Ujedinjenih nacija, niske plate i nedostatak mogućnosti za dostojanstven rad snažno su doprinijeli nejednakosti u primanjima u regionu. Visoki nivoi nezaposlenosti, ekonomske neaktivnosti i siromaštva ostaju izvori izazova.

Ovi trendovi nisu samo uvreda za socijalnu pravdu, oni su rizik za socijalnu i političku stabilnost, a time i za ekonomski razvoj. Niske plate i visoke stope siromaštva doprinose deficitu agregatne potražnje, što utiče na dalji rast¹¹. Visoki nivoi nejednakosti u primanjima nose sa sobom i velike rizike, uključujući nisku socijalnu mobilnost, neiskorištenost ljudskih potencijala, smanjenu društvenu koheziju i eroziju povjerenja u institucije¹².

Uslovi rada u Istočnoj Evropi su takođe dramatično lošiji u odnosu na uslove u Centralnoj i Zapadnoj Evropi. Takve razlike postoje čak i među Državama članicama Evropske unije, bez obzira na jedinstveno EU tržište, što se ogleda u slobodnom kretanju roba i kapitala širom Evrope, zajedno sa slobodom kretanja između Država članica EU. Plate u Hrvatskoj, na primjer, čine svega 36% prosječne plate u takozvanim "starim" Državama članicama EU (EU15.), dok je taj procenat u Bugarskoj svega 17%. Ove razlike su neproporcionalno velike u odnosu na razlike u produktivnosti ili troškovima života između država i one prijete ciljevima EU za ostvarenje uzlazne društvene konvergencije. Veće razlike u platama i uslovima rada su uporno akutne u onim državama Istočne Evrope koje još uvijek nisu članice EU, bez obzira na kontekst nezapamćenih nivoa trgovine sa EU i liberalizacijom viznog režima za države Zapadnog Balkana. Prosječne plate u Srbiji, Sjevernoj Makedoniji i Bosni i Hercegovini predstavljaju oko jedne četvrtine prosječne plate u EU-15 – a u Albaniji svega 12%¹³.

Ne iznenađuje stoga da loši uslovi rada i života u regionu navode ljude da emigriraju u potrazi za boljim prilikama. Ovi trendovi imaju ogromne posljedice u smislu nedostatka rada i održivih javnih finansija. Više od jedne trećine regiona Zapadnog Balkana trenutno živi u inostranstvu¹⁴. MMF predviđa da će se nastaviti sa emigracijom i značajnim padom snabdijevanja rada zbog ovih trendova¹⁵. Očekuje se da će Bugarska, na primjer, izgubiti više od jedne petine svog stanovništva

do 2050. godine¹⁶. Kako masovne emigracije obuhvataju visokokvalificirane radnike i obrazovane mlade ljude, odljev vještina predstavlja veliki problem¹⁷. Moldavija se, na primjer, suočava sa velikim nedostatkom kvalificiranih radnika u ključnim sektorima, uključujući u sektoru zdravstva. Država je samo u periodu 2011-2016. izgubila

7% kvalificiranog medicinskog osoblja srednjeg nivoa i 6% medicinskih sestara, a trenutno je više od jedne četvrtine medicinskog osoblja iznad godina starosti za odlazak u penziju¹⁸. Nedavno istraživanje Evropskog vijeća za međunarodne odnose (ECFR) ukazuje da građane iz država Istočne Evrope brinu više posljedice emigracije nego imigracije¹⁹.

Sažetak

- Ekonomski rast se ne prevodi u mogućnosti za dostojan rad.
- Nejednakosti u primanjima su velike i rastu.
- Loši uslovi rada i života vode ka masovnoj emigraciji.
- Nedostatak prilika za dostojan rad i visoki nivoi siromaštva imaju poražavajuće društvene, političke i ekonomske posljedice.

Draženka, 48, tekstilna radnica, Hrvatska

“ Sve veći broj mladih napušta ovaj region. Moj sin je jedan od njih. Vratio se u Zagreb nakon fakulteta i počeo raditi u jednoj lokalnoj kompaniji. Dobivao je minimalnu platu, a nisu plaćali ni troškove za prevoz. Jednog dana mu je prekipjelo, dao je otkaz i odlučio tražiti posao u Njemačkoj. Tamo mu se pridružila njegova djevojka, rade i sretni su kako sada žive. Srce mi se cijepalo jer mi je on sin jedinac, ali onda samo pomislila – zašto da ne, možda je to bolje za njega. Sumnjam da će se ikada vratiti ... osim možda za godišnji odmor. ”

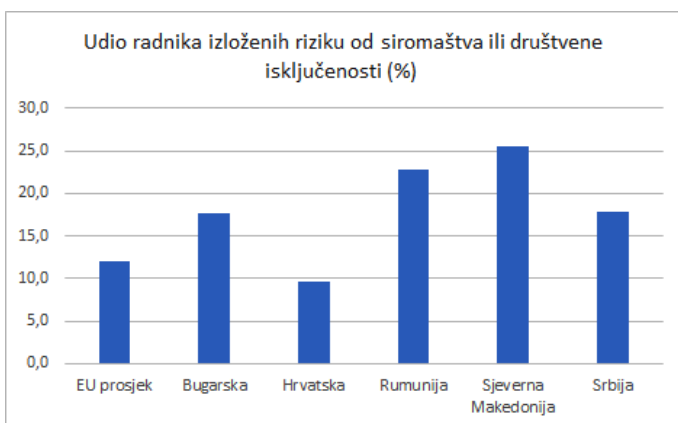
Iliya, 26, doktor, Ukrajina

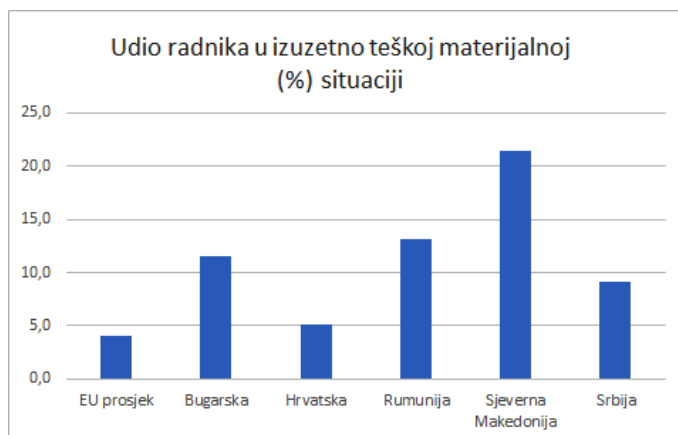
“ Mladi ljudi žele napustiti državu kako bi nastavili sa svojim ljekarskim karijerama ili ako ostanu tada mijenjaju svoja zanimanja. Polovina mojih kolega sa fakulteta je promijenilo svoje zanimanje. To je pravi gubitak za budućnost medicine ovdje. Nekoliko dobrih prijatelja je nedavno otišlo u Njemačku da radi u medicinskim oblastima, drugi su promijenili posao i rade za privatne poduzetnike ili nešto što je vezano za medicinu, kao što su dijetetičari, ili rade za međunarodne organizacije, farmaceutske firme, itd. To je bolje za njih, ali da li je dobro za građane? Šta dobrog će to donijeti ako istinski profesionalci i sjajni ljekari odu? ”

Potreba za povećanjem plata u Istočnoj Evropi

Za veliki broj radnika, posao nije izlaz iz siromaštva, a ni garancija za dostojanstven život. Siromaštvo u okviru rada ostaje veliki izazov u regionu – jedan od šest radnika živi ispod linije siromaštva u Bugarskoj i Srbiji – povećava se na oko jedan od četiri u Rumuniji i Sjevernoj Makedoniji.

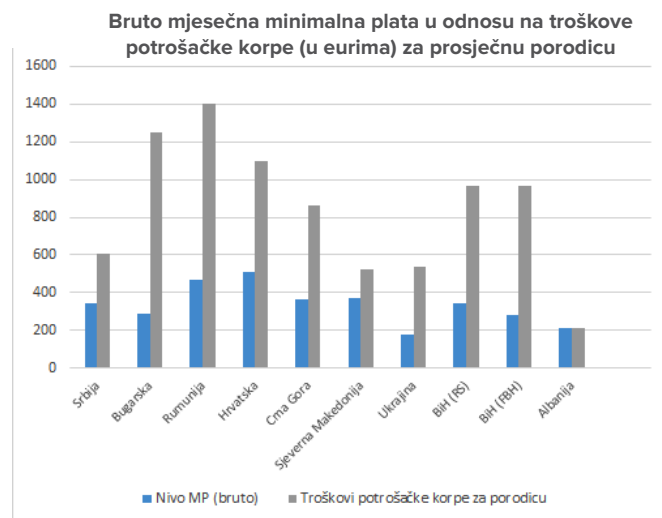

Izvor: Eurostat. Posljednji dostupni podaci: Bugarska i Rumunija (2018.); EU 28, Hrvatska, Sjeverna Makedonija i Srbija (2017).

Izvor: Baza podataka Eurostata. Podaci za 2018. Podaci za stanovništvo starije od 18 godina.

Sve države u regionu imaju zakonske minimalne plate, ali one su izuzetno niske i nedovoljne za dostojanstven život radnika i njihovih porodica. U gotovo svim slučajevima, zakonska minimalna plata ide ispod linije siromaštva za domaćinstvo, da ne pominjemo ispod troškova potrošačke korpe za jednu porodicu. U Bugarskoj, na primjer, bruto minimalna plata pokriva manje od jedne četvrtine potrošačke korpe za prosječnu porodicu – a nakon plaćenih poreza i doprinosa za socijalnu zaštitu, vrijedi svega 17%. Minimalna plata nakon plaćenih poreza i doprinosa za socijalnu zaštitu u Srbiji pokriva svega 46% prosječne potrošačke korpe.

Izvor: MKS obračun na osnovu informacija nacionalnih sindikalnih centrala (2019.)

Napomena: Troškovi potrošačke korpe procijenjeni za porodicu prosječne veličine. U Albaniji za 2,3 osobe; u Srbiji za 3 osobe; u Hrvatskoj za 2,7 osoba – a u svim ostalim državama za 4 osobe. Troškovi potrošačke korpe za Ukrajinu su prevedeni sa pojedinca na domaćinstvo od četiri člana koristeći OECD skalu ekvivalencije.

Niske zakonske minimalne plate u nekim državama su dalje pogoršane neredovnim usaglašavanjem, te iz razloga što ne uzimaju u obzir promjene inflacije i troškove osnovnih namirnica, što rezultira daljim opadanjem vrijednosti. Dok neke države predviđaju konsultacije i usaglašavanje minimalnih plata na godišnjoj osnovi, kao što je slučaj sa Bosnom i Hercegovinom, Kosovom, Srbijom i Ukrajinom, zakonom nije određeno tačno vrijeme za usaglašavanje minimalnih plata u Albaniji, Hrvatskoj i Rumuniji. U Crnoj Gori, predviđeno je da Socijalno vijeće revidira minimalnu platu svakih šest mjeseci, ali nije bilo usaglašavanja

minimalne plate u periodu između 2013. i 2019. – što je rezultiralo gubitkom vrijednosti za oko 8 procenata tokom ovog perioda²⁰.

Pored zakonskih minimalnih plata, ugrožene su mogućnosti radnika da se organiziraju i kolektivno pregovaraju o pravednim platama iznad nivoa minimalne plate u velikom broju država regiona, budući da su sindikati izloženi napadima. MKS Indeks globalnih prava za 2019. ukazuje da se sindikalna prava sistematski ili redovno krše u Rumuniji, Bugarskoj, Albaniji, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji (ocjena 3 i 4), te da nema garancija sindikalnih prava u Ukrajini (ocjena 5)²¹.

Niske plate u formalnoj ekonomiji su takođe povezane sa neformalnošću u velikoj broju država regiona – gdje veliki broj radnika dobija dio sredstava iznad nivoa minimalne plate na ruke, dok drugi radnici nastoje dopuniti niske plate iz formalne ekonomije neformalnim aktivnostima na drugim mjestima²². Ove prakse imaju negativne implikacije na javne finansije i dovoljnost naknada za socijalnu zaštitu velikog broja radnika u kasnijem periodu života.

Krađa plate utiče na veliki broj radnika u regionu – gdje su dugovanja za plate i neisplata minimalne plate redovna pojava u nekim državama. U Ukrajini, na primjer, Državna služba za statistiku procjenjuje da je dug za neisplaćene plate iznosio 3 milijarde UAH u martu 2018. (115 miliona eura), gdje polovinu ovih plata duguju ekonomski aktivna preduzeća. Kašnjenju isplata i nedovoljnim platama pogoduju i inspektorati rada, koji često nemaju dovoljno kapaciteta, odnosno ovlasti da djeluju²³. Teška ograničenja na učestalost inspekcija rada i ovlasti inspektora dalje pogoršavaju ove probleme²⁴.

Sramotno niske plate ograničavaju potrošnju domaćinstva, koja dalje smanjuje agregatnu potražnju, naročito ako plate stagniraju u velikom broju ekonomija u isto vrijeme²⁵. Ovo zauzvrat ugrožava otvaranje radnih mjesta i produktivnost, te ograničava mogućnosti za veći ekonomski rast. Niske plate mogu takođe doprinijeti ogromnog dugu domaćinstava što može ugroziti makroekonomsku stabilnost – što je dokazano tokom nedavne ekonomske i finansijske krize²⁶.

Sažetak

- Stope zakonskih minimalnih plata u Istočnoj Evropi su plate koje vode u siromaštvo.
- Troškovi života su daleko veći od zakonskih minimalnih plata.
- Kolektivni pregovori o platama su izloženi napadu.
- Neprovođenje zakona o radu uskraćuje prava radnicima.
- Niske plate jačaju neformalnost, suzbijaju agregatnu potražnju i imaju negativne ekonomske posljedice

Violeta, 43, tekstilna radnica, Albanija

“ Za potpisivanje ugovora o radu, naši nadređeni dođu dok radimo i samo nam kažu “molim te da potpišeš ovdje”, tako da nemamo vremena da pažljivo pročitamo šta potpisujemo. Kada sam bolesna i ne radim, zadržavaju €2.45 od moje plate. A tokom dvosedmičnog godišnjeg odmora, plate mi svega 40% od plate, a ne 100% što bi trebali. ”

Dajana, 26, novinar, Srbija

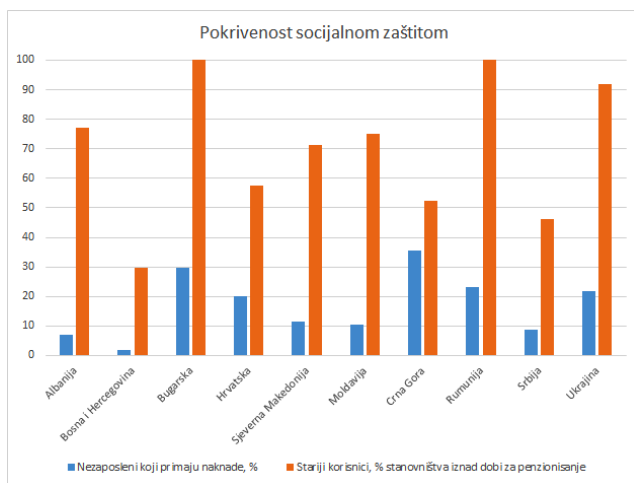

“ Imam različite zadatka – radim kao prezenter i kao TV izvještač, idem na teren, snimam najave i još mnogo toga. Moj tipičan radni dan je da dođem kući oko 18:00 sati ili kasnije. Za to sam plaćena oko €290 mjesečno.

Živim u iznajmljenom stanu i svakog mjeseca plaćam za iznajmljivanje, račune, hranu, troškove automobila koje sam kupila na kredit. Sve zajedno to iznosi oko €314, dok u stvari živim od poslova “sa strane”. Iznajmljivanje je najveći trošak, a sedmično trošim oko €25 na hranu. ”

Rješavanje problema nedovoljne socijalne zaštite

Osim niskih plata, sistemi socijalne zaštite u regionu su žalosno nedovoljni i ostavljaju veliki broj radnika nezaštićenim. Bez obzira što u velikom broju država postoji socijalna zaštita i donja granica socijalne zaštite, i dalje imamo velike nedostatke. U Bosni i Hercegovini i Srbiji, manje od polovine starijih prima neki oblik penzije. Podrška iz rada za ljude je veoma ograničena – gdje naknade za nezaposlene obuhvataju manje od jednog od osam nezaposlenih u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Srbiji, Sjevernoj Makedoniji i Moldaviji. Osim ograničene pokrivenosti, MOR izvještava da su veoma niske naknade ugrozile dovoljnost socijalne zaštite i njenu mogućnost da spriječe i smanje siromaštvo²⁷.

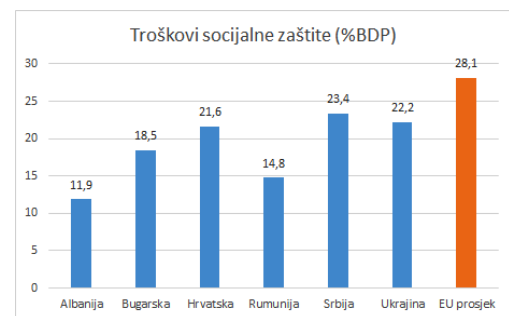

Izvor: MKS analiza zasnovana na podacima MOR Izvještaja o socijalnoj zaštiti u svijetu i podacima za 2017-2019.

Napomena: Pokazatelji za troškove iz 2015. ili posljednju dostupnu godinu.

Slaba pokrivenost i dovoljnost sistema socijalne zaštite su vođeni činjenicom da je društvena potrošnja nedovoljna da bi zadovoljila potražnju. Sve države troše znatno manje od EU prosjeka na socijalnu zaštitu u smislu procenta BDP-a. Albanija i Rumunija, na primjer, troše manje od polovine od onoga što prosječna država u EU troši na svoje sisteme socijalne zaštite u vrijednostima BDP-a, bez obzira na činjenicu da su stope nezaposlenosti i siromaštva znatno veće u voim državama. Veliki broj država je nedavno pokrenuo reforme s ciljem daljeg smanjenja društvene potrošnje, čime rizikuju dalje smanjenje dovoljnosti i pristupa socijalnoj zaštiti. U Crnoj Gori su nedavno povećali dob za odlazak u penziju, a prosječna stopa zamjene, koja je iznosila 85% prosječne zarade je smanjena ispod 60% prosječne zarade²⁸. U Hrvatskoj je na sličan način značajno

povećana dob za odlazak u penziju, kao i novčane kazne za ranije penzionisanje, bez obzira na činjenicu da je životni vijek među najkraćim u Evropskoj uniji²⁹. Nedavne reforme u Rumuniji s ciljem smanjenja opterećenja na poslodavce da plaćaju doprinose za socijalno osiguranje i prebacivanjem ove obaveze na same radnike rezultirao je značajnim gubitkom prihoda za socijalnu zaštitu i smanjenjem neto plata radnika za nekih 20%²⁸.

Izvor: MKS analiza na osnovu MOR Izvještaja o socijalnoj zaštiti u svijetu sa podacima za 2017-2019., baze podataka Eurostata i OECD-a.

Napomena: Nema podataka za Bosnu i Hercegovinu, Kosovo, Sjevernu Makedoniju i Crnu Goru. * Posljednji dostupni podaci: OECD (2018.), EU 28 (2016.).

Vlade često navode kako nemaju sredstava da značajno prošire opseg socijalne zaštite, a veliki broj država u Istočnoj Evropi navodi demografske pritiske kao dodatan razlog zašto se ne širi opseg socijalne zaštite. Ipak, procjene ukazuju da su troškovi proširene socijalne zaštite u svrhu osiguranja minimalnih nivoa zaštite svih daleko od nedostižnih³⁰. Vlade ipak imaju veliki broj mjera na raspolaganju za prikupljanje prihoda i stvaranje dodatnog fiskalnog prostora, uključujući prebacivanje troškova za javnu potrošnju, usaglašavanje progresivnog oporezivanja, borba protiv utaje poreza i nezakonitih finansijskih tokova, čime se osigurava da poslodavci plaćaju svoj pravedan dio doprinosa za socijalnu zaštitu i doprinose tranziciji u formalnu ekonomiju, te ukidanju prepreka za uključivanje žena, mladih i drugih nedovoljno zastupljenih grupa na tržište rada³².

Generalno, nedovoljna socijalna zaštita proizvodi negativne društvene i ekonomske posljedice. Informacije govore da nedovoljno razvijeni sistemi socijalne zaštite u regionu doprinose većem stepenu siromaštva i nejednakosti, što dalje tjera ljude na neformalan rad³³. Nedovoljna socijalna zaštita takođe smanjuje agregatnu potražnju, te predstavlja prepreku održivom ekonomskom razvoju.

Sažetak

- Sistemi socijalne zaštite ne obuhvataju većinu radnika.
- Nedovoljna je društvena potrošnja.
- Nedovoljni sistemi socijalne zaštite doprinose većem stepenu siromaštva i nejednakosti, te usporavaju inkluzivan ekonomski rast.
- Proširenje socijalne zaštite je finansijski moguće.

Robert, 48, administrativni radnik, Federacija Bosne i Hercegovine

“ Volim svoj posao, ali plata je mala, svega €300 mjesečno. To je nešto iznad minimalne plate, ali i dalje nije lako živjeti od tog iznosa. Naročito ako imate dijete, kao što ja imam. Najgore je kad se dijete razboli, moramo kupit sve lijekove i platiti gotove sve konsultacije sa ljekarima. ”

Zoran, 47, zaštitar, Republika Srpska

“ Supruga je otišla i ja sam samohrani otac sa tri ćerke. Prošle godine sam izgubio pravo na mjesečni dječiji dodatak, što mi predstavlja veliki problem. Očito je da vlada misli da osoba koja zarađuje €255 mjesečno nema pravo na mjesečni dječiji dodatak, iako moja mjesečna potrošačka korpa iznosi €1,019.93 (KM 2,000). To me izuzetno plaši. ”

Ekonomski slučaj za minimalnu platu od koje se može živjeti i socijalnu zaštitu

Osiguranje zakonske minimalne plate od koje se može živjeti i proširenje socijalne zaštite u Istočnoj Evropi rezultirali bi ogromnim pozitivnim društvenim i ekonomskim djestvima. Povećanje zakonske minimalne plate pokazalo se učinkovitim za smanjenje siromaštva i nejednakosti u platama kroz povećanje plata na dnu raspodjele³³. Dok poslodavci i neke vlade pogrešno tvrde kako će povećanje minimalnih plata ugroziti sposobnost preduzeća da djeluju i rezultirati ukidanjem radnih mjesta, ogromna većina tekstova ukazuje da to nije slučaj³⁴. Empirijski dokazi iz drugih dijelova svijeta, poput Indonezije, Brazila, Južne Afrike i Indije – ukazuje da povećanje minimalne plate može rezultirati jačanjem agregatne potražnje, otvaranjem radnih mjesta i povećanjem nivoa zaposlenosti, te ukupnog ekonomskog rasta³⁵. Međunarodna organizacija rada je naglasila 2017. godine da su nam “Nedavni dokazi pokazali da ako je minimalna plata na odgovarajućem nivou, te ako se redovno usaglašava kako bi uzela u obzir troškove života i druge ekonomske faktore, onda oni mogu povećati

plate nedovoljno plaćenih radnika – od kojih su mnoge žene – a da pri tome neće značajno negativno uticati na radna mjesta³⁶.

Istraživanja pokazuju da povećanje minimalne plate ne utiče negativno na konkurentnost, dok postoje drugi, daleko kritičniji faktori koji mogu negativno uticati, kao što su dostupne vještine, vladavina prava, stabilnost industrijskih odnosa, dostupnost i korištenje tehnologije i infrastrukture, logistika i pravila trgovine³⁷. Brojne studije su takođe naglasile pozitivna dejstva minimalne plate na jačanje vještina, smanjen ukupni prihod, veću organizacionu učinkovitost i veću produktivnost³⁸.

Na isti način, dovoljni, dobro planirani sistemi socijalne zaštite su izuzetno učinkoviti za sprečavanje i smanjenje siromaštva i nejednakosti, jačanje vještina i mogućnosti zapošljavanja, jer osiguravaju ključne automatske stabilizatore, smanjuju neformalnost i podržavaju ukupni ekonomski rast i razvo³⁹.

Sažetak

- Povećanje zakonske minimalne plate smanjuje siromaštvo i nejednakost.
- Povećanje zakonske minimalne plate jača agregatnu potražnju, zapošljavanje i ukupan ekonomski rast.
- Minimalne plate od kojih se može živjeti i odgovarajuća socijalna zaštita jačaju inkluzivni ekonomski rast.

Bilješke na kraju

1. Izvori podataka za profile država

Nivoi minimalnih plata (bruto i neto): Podaci preuzeti iz nacionalnih zakona i informacija nacionalnih sindikalnih centrala. Za Srbiju, informacije zasnovane na podacima Republičkog zavoda za statistiku Srbije – RZS.

Rast BDP-a: Eurostat baza podataka za Bugarsku, Rumuniju, Hrvatsku, Srbiju, Bosnu i Hercegovinu, Sjevernu Makedoniju, Crnu Goru i EU prosjek. Podaci Svjetske banke za Albaniju i Moldaviju. Informacije nacionalnih sindikalnih centrala za Ukrajinu. Posljednji podaci dostupni za sve države.

Predviđena promjena stanovništva: Podaci za Bugarsku i Bosnu i Hercegovinu zasnovani na informacijama nacionalnih sindikalnih centrala. Podaci za sve druge države od UN Odjela za ekonomska i socijalna pitanja – DESA (2019.) Perspektive svjetskog stanovništva.

Stope zaposlenosti: EU anketa radne snage (2018.) za Bugarsku, Hrvatsku, Rumuniju i Crnu Goru. Državni ured za statistiku (2019.) za Sjevernu Makedoniju. Statistika MOR-a (2018.) za Bosnu i Hercegovinu. Informacije za Albaniju, Moldaviju i Ukrajinu od nacionalnih sindikalnih centrala. Informacije za Srbiju zasnovane na podacima Republičkog zavoda za statistiku Srbije – RZS.

Linija siromaštva: Eurostat baza podataka za Bugarsku, Hrvatsku, Crnu Goru i Sjevernu Makedoniju – posljednji dostupni podaci. Pragovi su određeni prema EU indikatorima rizika od siromaštva (relativno siromaštvo), a obračun za domaćinstvo se zasniva na porodici od četiri člana (dvije odrasle osobe i dvoje djece). Podaci za Rumuniju i Bosnu i Hercegovinu (Republika Srpska) od nacionalnih sindikalnih centrala. Informacije za Ukrajinu su zasnovane na procjeni 'minimalnih troškova za život radno sposobne osobe', koju izračunava Ministarstvo socijalne politike. Informacije za Albaniju su zasnovane na procjeni 'minimalnih troškova života', koje izračunava Institut za rad. Informacije za Srbiju se zasnivaju na podacima Republičkog zavoda za statistiku Srbije – RZS. Nema podataka za Moldaviju.

Udio zaposlenosti u javnom sektoru: Informacije od nacionalnih sindikalnih centrala za Bugarsku, Rumuniju, Albaniju, Crnu Goru i Moldaviju (posljednji dostupni podaci). Državni ured za statistiku (2019.) za Sjevernu Makedoniju. MOR Statistika – brojke iz 2013. za sve druge države. Podaci nisu dostupni za Bosnu i Hercegovinu.

Procenat trgovine sa EU: Podaci za Rumuniju, Hrvatsku, Bugarsku, Ukrajinu i Moldaviju prikupljeni od Generalnog direktorata Evropske komisije za trgovačke profile država. Podaci za Sjevernu Makedoniju od EU SLužbe za vanjske akcije. Eurostat podaci o izvozu korišteni za Albaniju, Srbiju, Crnu Goru i Bosnu i Hercegovinu.

Glani sektori zapošljavanja: CIA činjenice o državama svijeta i informacije od nacionalnih sindikalnih centrala.

Najveći poslodavci: Informacije od nacionalnih sindikalnih centrala i novinskih članaka nacionalnih medija: Nacionalne sindikalne centrale su pregledale sve podatke za gorenavedene države.

2. **Multinacionalne/strane kompanije:** SKF Bearings Bulgaria (strojogradnja); Bordnetze (strojogradnja); Ideal Standard Vidima (proizvodnja metala i keramike); E. Mirolio (tekstil); Lukoil (proizvodnja goriva i hemijskih proizvoda); Balkapharma (farmaceutika) Bugarske privatne kompanije: Sopharma (farmaceutska kompanija) Bugarske kompanije u državnom vlasništvu: TPP "Mariza –East 2" (proizvodnja struje); VMZ (proizvodnja oružja, strojogradnja)

3. **Međunarodne:** Telenor Crna Gora; M-Tel doo; Mercator CG; Ina Crna Gora Domestic; Hard diskont Laković; Voli trade doo; Uniprom; Bemax; Montenegro airlines

4. **Kaufland Romania** (supermarketi); **Ford Romania** (automobili); **Lukoil Romania** (nafta); **Auchan** (supermarketi); **Yazaki** (elektronika); **Dedeman** (maloprodaja)

5. <https://www.serbianmonitor.com/en/serbian-companies-with-the-biggest-revenue-2016/>

6. **Međunarodne:** Raiffeisen Bank Ukraine (bankarstvo); Leoni Wiring Systems (automobili); Alfa Bank (bankarstvo); SE Bordnetze Ukraine (automobili) Domestic: Ukrtelecom (telekomunikacije); Ukrnafta (naftna kompanija); Naftogaz (energetski sektor); ATB-Market (maloprodaja); Silpo-food (maloprodaja); Energoatom (energetski sektor); Nova Poshta (poštanske usluge); Oschadbank (bankarstvo); Epicentre (maloprodaja); Pavlogradvugillia (rudnici uglja).

7. Vidjeti statističke podatke Svjetske banke (BDP u USD), pratite BDP za 2017. (posljednji dostupni podaci) u odnosu na 2000.

8. MMF (2018.) predviđanja svjetskih ekonomskih pokazatelja za Evropu i Centralnu Aziju

9. Vidjeti UNDP Ured za Evropu i Centralnu Aziju: [Employment and Livelihoods](#)

10. Vidjeti UNDP (2015.) [Poverty, Inequality, and Vulnerability in the Transition and Developing Economies of Europe and Central Asia](#)

11. MMF (2015.) regionalni ekonomski pokazatelji za Kavkaz i Centralnu Aziju

12. Vidjeti na primjer Svjetska banka (2016.): Siromaštvo i podijeljeni prosperitet; MMF (2015.) Uzroci i posljedice nejednakosti u dobiti: Globalne perspektive; Wilkinson i Pickett (2009.) Nivo duha: Zašto su jednakija društva gotovo uvijek bolja

13. ETUI, Paunović-Kosanović (2019.) – obračun zasnovan na AMECO

14. MOR (2017.) Kakva je budućnost dostojanstvenog rada u Evropi i Centralnoj Aziji
15. MMF (2019.) Demografski udari u Centralnoj i Istočnoj Evropi
16. Ibid
17. Međunarodni institut za analizu primijenjenih sistema (2016.) Tržište rada i migracije na evropskom kontinentu, izvještaj sa radionice
18. UNDP Ured za Moldaviju (2018.) Kako najbolje iskoristiti emigracije
19. Vidjeti sažetak ankete: <https://www.theguardian.com/world/2019/apr/01/europe-south-and-east-worry-more-about-emigration-than-immigration-poll>
21. Za više informacija, pogledajte [ITUC Global Rights Index 2019](#)
22. MOR (2017.) Kakva je budućnost dostojanstvenog rada u Evropi i Centralnoj Aziji
23. Ibid
24. Ibid
25. MOR (2017.) [Global Wage Report 2016/2017](#)
26. MMF Radni dokument (2018.) [Understanding the Macro-Financial Effects of Household Debt: A Global Perspective](#)
27. MOR (2017.) Kakva je budućnost dostojanstvenog rada u Evropi i Centralnoj Aziji
28. Vidjeti objašnjenje reformi ovdje: <https://balkaneu.com/trade-unions-demand-reform-montenegrin-pension-system/>
29. Vidjeti ETUI objašnjenje reformi [ovdje](#)
30. Vidjeti MOR kalkulator troškova i Fondacije Friedrich Ebert Stiftung Indeks donjih granica socijalne zaštite
31. Vidjeti, na primjer, zaključke MKS (2018.) [Global Conference on Financing Social Protection](#); Ortiz i drugi (2017.) [Fiscal Space for Social Protection and the SDGs](#)
32. Vidjeti na primjer, MOR (2017.) [What Future for Decent Work in Europe and Central Asia](#)
33. Vidjeti na primjer [ILO Global Wage Report 2016/2017](#)
34. Vidjeti na primjer MOR [Minimum Wage Policy Guide](#); Svjetska banka (2015.) Usaglašavanje propisa u svrhu promocije radnih mjesta
35. Vidjeti na primjer, OECD (2016.) Predviđanja zapošljavanja; Svjetska banka (2012.) Usaglašavanje propisa u svrhu promocije radnih mjesta; L20 Izveštaj o politikama (2018.) [The Case for Wage-led Growth](#)
36. MOR (2017.) Kakva je budućnost dostojanstvenog rada u Evropi i Centralnoj Aziji
37. Vidjeti na primjer, OECD (2008.) Vještine i konkurentnost: Konceptualni okvir za rješavanje pitanja ravnoteže nedovoljnih vještina; Svjetska banka (2017.) Problemi u stvaranju? Budućnost razvoja zasnovanog na proizvodnji
38. Vidjeti na primjer analizu komparativnih dokaza, koju je uradilo Ministarstvo rada iz Ontarija (2015.) Ekonomski uticaj minimalnih plata; OECD (2016.) Predviđanja zaposlenosti; MOR (2017.) [Global Wage Report 2016/2017](#)
39. Vidjeti MOR Izveštaj o socijalnoj zaštiti u svijetu za 2017-2019.; Evropska komisija (2013.) Dokazi demografskih i društvenih trendova: Doprinos socijalnih politika inkluziji, zapošljavanju i ekonomiji; MOR (2011.) Dostojanstven rad i neformalna ekonomija; MOR (2014.) Monotax: Promocija formalizacije i zaštita samostalnih radnika

Publisher responsible in law:
Sharan Burrow, General Secretary

ITUC

5 Bld du Roi Albert II, Bte 1, 1210-Brussels, Belgium
Tel: +32 2 224 0211 Fax : +32 2 201 5815
Email: press@ituc-csi.org Web: www.ituc-csi.org